

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
СКОПЈЕ 2

Примено:	26.08.2013	Прилог:	Вредност
Организација:	ЕРО:	Прилог:	Вредност
07	12/80		

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11) и член 30 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12 и 24/13), министерот за образование и наука ја утврди Наставната програма по ликовно образование за VI одделение на деветтодишното основно образование за учениците со мултихендикеп.

VI ОДДЕЛЕНИЕ

ДЕВЕТГОДИШНО
ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

Скопје, 2013

АДАПТИРАНА
НАСТАВНА ПРОГРАМА
ЗА УЧЕНИЦИТЕ СО
МУЛТИХЕНДИКЕП

ЛИКОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

1. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО VI ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- ❖ да се поттикнува да запознава нови термини кои се користат во наставните содржини;
- ❖ да се поттикнува да искажува интерес за ликовна работа и творење;
- ❖ да се оспособува да развива способности за примена на разни материјали и техники за цртање, сликање, моделирање, градење и визуелни комуникации во ликовното изразување;
- ❖ да се оспособува да ги осознава особеностите на ликовните материјали, постапки за работа и правилна употреба на помагалата и алатот во ликовно – творечката работа;
- ❖ да се поттикнува да го открива и користи ликовниот јазик - ликовните елементи: линија, боја, форма, текстура, плоштина, простор и друго и нивна употреба во ликовното творештво;
- ❖ да се поттикнува да ги искажува своите доживувања и впечатоци со помош на ликовниот јазик и творештво;
- ❖ да се оспособува да користи разни постапки за ликовно изразување (капење, гребење, прскање, туфирање и др.);
- ❖ да се поттикнува да твори самостојно, тандемски, групно и колективно;
- ❖ да развива способности за набљудување и вербално објаснување;
- ❖ да се оспособува да споредува сличности и разлики меѓу предметите и појавите и да ги открива ликовните вредности;
- ❖ да се поттикнува да ги применува стекнатите знаења во училишниот живот и животната практика;
- ❖ да се стимулира да искажува различни емоции преку сликарски материјали и техники;
- ❖ да се оспособува да развива културно - хигиенотехнички и работни навики;
- ❖ да се поттикнува да развива свест за уметничката култура и да ја користи уметноста како начин на комуникација;
- ❖ да развива потреба за чување и оплеменување на својата околина;
- ❖ да развива способност за визуелна и тактилна перцепција и меморија;
- ❖ да се поттикнува да комуницира со своите врстници и возрасните;
- ❖ да се поттикнува вербално да објасни ликовна творба;
- ❖ да се запознава со културното наследство;
- ❖ да создава навики за негување и чување на културните вредности;
- ❖ да ги препознава визуелните медиуми и средства и нивната функција;
- ❖ да се оспособува да ја користи компјутерската техника за ликовно творештво.

2. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

Црќање			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ да се поттикнува да црта линии со различен интензитет; ➤ да се оспособува да разликува и да користи различни видови линии и да црта контура и текстура; ➤ да се поттикнува да компонира текстури формирани со линија; ➤ да се оспособува да реализира ефект на светло - темни површини со користење линија; ➤ да се оспособува да ги совлада техниките можности на различните цртачки техники: цртање со молив, туш, пастел, темпера, акварел; ➤ да стекнува технички способности за реализација на линиски цртеж со користење шрафура, туфирање; ➤ да се оспособува да реализира цртеж со употреба на линија со перце и четка; ➤ да се оспособува да реализира цртеж со помош на компјутер со различни видови линија; ➤ да се оспособува да препознава повторување во околината и да препознава ритам. 	<p>Средства за цртање и нивната употреба</p> <p>Ликовни елементи во цртањето</p> <p>Цртање</p>	<p>Контура</p> <p>Текстура</p> <p>Површина со линија</p> <p>Интензитет</p> <p>Туфирање</p> <p>Шрафура</p> <p>Лавиран туш</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Ја набљудува околината, воочува и препознава линиски вредности во просторот со асистенција на наставникот. ○ Воочува видови линии во уметничките дела со асистенција на наставникот. ○ Црта контурна линија (суво дрво, листови од дрвја, инсекти, згради). ○ Црта текстурни линии (дефинирање на површина со линија). ○ Црта линии со различна густина и добива површини со различни тонски вредности. ○ Цртање со молив, туш, темпера, водени бои, компјутер. ○ Цртање линии со дадена една точка. ○ Ги споредува пропорциите кај перципираните објекти претставени на 2 слики (куќа, дрво и сл.). ○ Воочува различни тонски вредности во околината со асистенција на наставникот. ○ Реализира различни текстури со линија на теми интересни за ученикот. ○ Воочува и изразува различни видови ритми во околината. ○ Цртање со туш, перце, дрвце, четка, фломастер, темпера, акварел, компјутер на теми од секојдневието (празници, годишни времиња и сл.).

Сликање			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ да се поттикнува да воочува бои во природата и уметничките дела; ➤ да се оспособува да создава творба со користење боја, плоштина, линија, текстура; ➤ да се оспособува да примени нијанси во сликањето; ➤ да се оспособува да слика на различни подлоги. 	<p>Средства за сликање и нивната употреба</p> <p>Ликовни елементи во сликарството</p> <p>Сликање</p>	<p>Фреска</p> <p>Мозаик</p> <p>Колаж</p>	<p>Сликање и претставување текстура со боја.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Сликање пејзаж со основни и изведени бои (користи цевка и дува на бојата која е нанесена на површинага за сликање). ○ Слика со ахроматски бои (со четка, со прсти, со раце и со нозе). ○ Сликање со контрастни бои. ○ Изразува комплементарен контраст на бои (колаж). ○ Контраст (светло - темно). ○ Ги перципира тонските разлики (светол, темен, најтемен, најсветол тон) – слика виножито со асистенција. ○ Тонско степеневање - слика скали во различна боја.
Обликување во прорисорой, моделирање			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ да се оспособува да разликува полна пластика од релјеф; ➤ да ги развива постапките на обликување со глина; ➤ да ја применува линијата и текстурата при моделирањето; ➤ да создава ликовна композиција со „нескулпторски“ материјали; ➤ да ја усвршува умешноста за користење материјали за тридимензионално обликување. 	<p>Средства за моделирање</p> <p>Ликовни елементи во моделирањето</p> <p>Моделирање</p> <p>Основни средства за градење</p> <p>Ликовни елементи во градењето</p> <p>Градење</p>	<p>Релјеф</p> <p>Моделирање</p> <p>Архитектура</p> <p>Боја</p>	<p>Перципирање 2Д и 3Д форми од околината (играчки и слики од играчки, слојувалки, сликовници и сл.).</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Моделирање форми на предмети од окружувањето. ○ Моделирање со одземање, додавање, цртање, перфорирање. ○ Моделирање со алатки и прсти. ○ Обликување скулптура од глина. ○ Употребува различни „нескулпторски“ материјали за ликовно изразување.

Графика

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ да се запознава со основните елементи на скица за графика и скица за слика; ➤ да се поттикнува да користи линија, површина и текстура во графичките форми; ➤ да ги осознава ликовните елементи и принципите во графичко дело; ➤ да се запознава со начините на добивање графички отпечаток; ➤ да стекнува знаења и способности да реализира графика. 	<p>Средства за графички израз и нивна употреба</p> <p>Графички елементи во сликањето</p> <p>Графика</p> <p>Естетско проценување</p>	<p>Ахроматски контраст</p> <p>Хроматски контраст</p> <p>Позитив - негатив</p>	<p>Активности и методи</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Изведување позитив и негатив на основен цртеж (цртање на црн лист со бела креда, а, на бел лист со молив). ○ Реализирање на композиција со доминанта на линија. ○ Вклучување букви или текст како ликовни елементи во единствена ликовна целина (правене стрип).

Дизајн и визуелни комуникации

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ да се поттикнува да препознава ликовни елементи во објектите за секојдневна употреба; ➤ да стекнува поим за стилизација и способности да стилизира облици од природата; ➤ да се запознава со поимот заштитен знак - лого; ➤ да стекнува познавања и способности за реализација на декоративни елементи со помош на компјутер. 	<p>Дизајн</p> <p>Ликовни елементи во дизајнот</p> <p>Визуелни комуникации</p> <p>Естетско проценување</p>	<p>Фриз</p> <p>Дизајн</p> <p>Заштитен знак</p> <p>Симбол</p>	<p>Активности и методи</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Црта фриз и розета со употреба на стилизирани флорални форми. ○ Реализирање на заштитен знак со помош на компјутер. ○ Разгледување различни логоа. ○ Црта лого за училиштето. ○ Набљудува едноставни заштитни знаци на фирми, институции и производи. ○ Реализира едноставно лого со помош на компјутер. ○ Интернет детски игри – дизајнирање облека, простор, градина.

Напомени за начинот на планирање и реализација на наставната програма

Во паралелките во посебните основни училишта и во посебните паралелки при редовните основни училишта составот на учениците е изразито хетероген. За учениците со посебни образовни потреби, согласно видот и степенот на попреченоста, треба да се практикува строго диференциран и индивидуализиран пристап во рамките на воспитно – образовниот процес. Ваквиот приод е во функција на нивните индивидуални специфични потреби, а, се очекува да резултира со развивање на индивидуалните потенцијали, и, секако максимални академски постигања.

Во тој контекст, наставниците кои реализираат настава со овие ученици треба:

- да се обидат при изготвувањето на планирањето (доколку видот и степенот на попреченоста на учениците во паралелката го дозволува тоа) да планираат исти содржини, цели и активности за целата паралелка;
- за учениците во паралелката чиј вид и степен на попреченост не дозволува наставниците да планираат исти содржини, цели и активности за целата паралелка, тогаш за нив треба да планираат парцијална партиципација во рамките на содржините, целите и активностите кои ги реализира целата паралелка;
- доколку видот и степенот на попреченост е многу сериозен наставникот пристапува кон изготвување интересен индивидуален образовен план за тие ученици во рамките на адаптираните наставни програми (при изготвувањето на индивидуалниот образовен план наставникот може да користи наставни содржини и цели и од наставните програми од претходните учебни години). Кога наставникот во индивидуалниот образовен план користи наставни содржини и цели и од наставните програми од претходните учебни години, треба да ги наведе одделението, содржините, како и целта на нивното повторно обработување.

3. КАРАКТЕРИСТИКИ НА УЧЕНИЦИТЕ СО МУЛТИХЕНДИКЕП

Карактеристичните „одлики“ на учениците со мултихендикеп имаат импликации во повеќе области. Имено, учениците со мултихендикеп имаат „сиромашна“ меморија, површно, лабилно и краткотрајно внимание, ограничено логичко расудување, дефицитно сознание за себе и за окружувањето, ограничени способности за дискриминација и исклучително редуцирана способност за имагинација и апстракција.

Кај ученикот со мултихендикеп примарни се сериозните пречки во психичкиот развој, но овие ученици, исто така, може да имаат редуција на слухот и/или видот и симптоми на аутизам. Повеќето од нив се потполно зависни од околината, односно потребен им е постојан надзор.

Заради успешно одговарање на сите специфични индивидуални потреби на учениците со мултихендикеп, како и заради специфичниот стил на учење, наставникот треба да планира различни типови наставни часови (часови за обработка на наставните содржини, часови за увежбување, за повторување и часови за проверување на нивото на усвоеност на наставните содржини).

Пред да се започне со обработка на нова содржина, треба да се искористи предзнаењето на ученикот, односно да се појде од веќе познатото како вовед во новите содржини. Бидејќи учениците имаат скромни искуства и предзнаења, наставникот пред да започне со обработката на новите наставни содржини треба да планира и реализира набљудувања и/или посети со цел стекнување и проширување на нивните конкретни искуства и предзнаења. За да им овозможи на учениците постапно усвојување на содржините, новото градиво треба да го изложува етапно. При објаснувањето на новите поими треба да планира доволно време и да користи повеќе соодветни средства и помагала за успешно приближување на новиот поим на ученикот. Наставникот треба да користи конкретни предмети и/или нивни модели, внимателни избрани слики, цртежи, илустрации, филмови и сл. При усвојување на нов поим (доколку се усвојува со сите ученици) го запишува на училишната табла и/или на индивидуална плоча, картон или соодветно парче хартија (доколку новиот поим се однесува на конкретен ученик). Доколку е потребно наставникот користи синоними на поими познати на ученикот. Дополнителните објаснувања треба да бидат концизни и прецизни. Наставникот не треба да воведува нови поими доколку претходните не се потполно усвоени. Наставникот не треба да дозволи да се „натрупуваат“ нови поими, затоа што вниманието на ученикот флукутира и тој/таа постепено губи интерес активно да партиципира на часот.

Кај репродуктивното повторување во наставните содржини треба да се внесуваат одредени смислени промени. Тоа е интересно за учениците, бидејќи со промените се избегнува монотонијата, а е поефикасно за ученикот затоа што придонесува за потполно остварување на функционалните цели на наставата. Токму тие промени создаваат дополнителни напори и проблеми за овие ученици. Тоа е етапа на усвојување на знаењата кога се оперира со факти, кога се работи на генерализации, за апстракции и разбирање на поставените задачи. Тоа од учениците бара активно творечко решавање, прикажување на постигнатите резултати а, за сето тоа е потребен развиен говор и добри аудитивни способности (компетенции кои овие ученици или не ги поседуваат или не се на задоволително ниво).

Развојот на говорот и слушањето е перманентен процес кој трае во сите етапи од основното образование. За да можат учениците да ги развиваат творечките способности, треба да ги разбираат наставните содржини. Заради тешкотиите во разбирањето на многу изрази, факти, апстракции и генерализации, треба да се организираат и говорни и слушни вежби. Во случаите со слаби говорни способности, тешко може да се постигне учениците самостојно да произнесуваат претструктурирани содржини. Заради тоа, овие ученици во фронталниот начин на работа тешко можат да ги изразат сопствените вистински потенцијални интелектуални творечки способности, како што се досетливоста, проникливоста, оригиналноста и неконвенционалноста.

При усното проверување на нивото на постигања, наставникот треба да поставува прилагодени, соодветни, јасни, разбирливи прашања - задачи (по потреба да се користи со дополнителни прашања, особено кога сака да ги провери способностите на мислењето на ученикот и евентуално формализмот во неговото знаење). Во таквиот начин на проверување субјективниот фактор наставник може да има голема улога и во постигањето на адекватниот однос кон ученикот и во создавање пријатна клима (со стрпливост и разбирање), како и при вреднувањето на нивото на постигањата на ученикот.

Писменото проверување овозможува проверка на познавањето на содржината, способноста за мислење и писмено изразување. За да биде сигурен дека ученикот правилно го разбира усмениот налог, истиот го запишува на училишната табла, наставното ливче и сл. Заради збогатување на речникот секојдневно треба да се води слободен разговор инициран од конкретни случувања или импровизирани ситуации.

При реализирањето на воспитно - образовниот процес со учениците со мултихендикеп кои имаат оштетен слух треба да се оперира со богато илустриран материјал. Добро избраната слика, пртеж, илустрација кај ученикот може да го обезбеди она што сакаме ученикот интелектуално да го сфаќа, логички да го обработи и притоа да сака да се изрази употребувајќи говор.

Развојот и учењето на учениците со мултихендикеп кои имаат оштетен вид се одвива според истите законитости на развојот како и кај учениците што гледаат, но постојат разлики и варијации кои се однесуваат главно на брзината и темпото на нивниот развој. Темпото на стекнување одредени вештини и знаења кај нив е побавен, а варирањето во брзината на развојот е поголема отколку кај учениците кои немаат проблеми со видот. Воопшто, кај слепите ученици потребно е постојано зборување, усно обраќање, објаснување, разговор, проверка на разбраното по пат на прашања.

Учениците со мултихендикеп со симптоми на аутизам манифестираат доцнења во развојот на говорот и јазикот. Кај нив поголеми се предизвиците на полето на социјалната комуникација и интеракција. Тие, исто така, може да имаат проблеми со започнување и/или спонтано одвивање на конверзацијата. Многу често, учениците со аутизам обраќањето на наставникот го разбираат како тој да им се обраќа на другите, а не токму нему/нејзе. Тие може да реагираат и/или да одговараат на одредени информации и налози на многу невообичаени, несоодветни, специфични и уникатни начини. Карактеристично за некои од нив е дека без некоја причина во одредени ситуации реагираат агресивно и автоагресивно, што може да резултира со сериозни повредувања. Карактеристика за нив е што тие често инсистираат на едноличност, монотоност и стереотипност во однесувањето и окржувањето. Многу често пружаат отпор на воведувањето промени од кава било природа. Учениците се соочуваат со тешкотии во искажувањето на сопствените потреби, желби, намери и сл. Специфика на нивното однесување, исто така, претставува постојано повторување на одредени зборови и фрази (ехолалија), како и постојано повторување на одредени движење (ехопраксија). Изразената хипо или хипер активност е исто така нивна карактеристика.

4. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Наставните содржини од предметот ликовно образование даваат можност за интегрирано целно и содржинско поврзување со останатите наставни предмети. Исто така, се дава можност за внатрешно интегрирано планирање на сите теми во согласност на потребите на учениците и планираните активности.

Наставниот предмет е задолжителен. Застапен е со 2 часа неделен, односно 72 часа годишен фонд.

Наставни средства:

- ❖ разни извори на учење од непосредната околина (предмети во природата и околината);
- ❖ дидактички средства и материјали;
- ❖ визуелни средства (предмети од непосредната околина, репродукции, детски творби, апликации и сл.);
- ❖ слајдови, сликовници, списанија и сл.;
- ❖ аудиовизуелни средства (ТВ, ДВД, видеоплеер, дигитален фотоапарат, дигитална камера, мобилен телефон, компјутер и други средства зависно од предметот);
- ❖ Интернет, образовни софтвери.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за ликовно творење, колективната соработка и сл. (формативно оценување).

Оваа компонента е составен дел на планирањето на наставникот за наставата и учењето.

На крајот на полугодieto и на наставната година се изведува само бројчана оценка.

6. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови се темели на Нормативот за простор, опрема и наставни средства за деветгодишното основно училиште донесен од страна на министерот за образование и наука.

7. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно - образовната работа може да ја изведува лице кое завршило:

- факултет за ликовни уметности – педагошки оддел;
- факултет за ликовни уметности – со дополнително положено група педагошки предмети;
- дополнителна дефектолошка дообразба;
- филозофски факултет – Институт за дефектологија, дипломиран дефектолог;
- дефектолошки факултет, дипломиран дефектолог.

Изготвил: работна група,

координатор Марија Симонова, советник во Бирото за развој на образованието - Скопје

Контролирал: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор во Бирото за развој на образованието – Скопје

Одобрил: м-р Весна Хорватовиќ, директор на Бирото за развој на образованието - Скопје

8. ПОТПИС И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по ликовно образование за шесто одделение на деветгодишното основно образование за учениците со мултихендикел, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

на ден -----

Скопје

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Бр. 11-3953/1
19 02 2015 год.
С К О П Ј Е

Министер,

Спиرو Ристовски

